

En rimelig dagslønn for et rimelig dagsverk

Vi publiserer her en artikkel fra Friedrich Engels som var trykt i fagforeningsavisen «The Labour Standard» i 1881. Engels argumenterer her imot den reformistiske parolen «en rimelig dagslønn for et rimelig dagsverk» som ble brukt av den engelske arbeiderbevegelsen på denne tiden. – RK

Dette har vært den engelske arbeiderbevegelses parole nå i de siste femti år.

Den gjorde nytten den gang fagforeningene var i oppkomsten etter at lovene mot organisasjonsretten var opphevet i 1824. ((Opphevelsen gjaldt «Combination Laws» som forbød enhver form for organisering og aktivitet av arbeiderne. Loven om arbeidersammenslutninger, som kom året etter, la også store hindringer i veien for fagforeningenes virksomhet.)) Den gjorde enda bedre nytte under den ærerike chartistbevegelsen ((Chartistbevegelsen – «den første breie, politiske og proletarisk-revolusjonære massebevegelsen» (Lenin) i England i 1830-40 årene skrev seg fra 1838 da det engelske Parlament vedtok en lov som de engelske arbeiderne hadde krevd (lov = Charter, derav navnet.))), den gang de engelske arbeidere marsjerte i spissen for arbeiderklassen i Europa. Men verden går framover, og nokså mange ting som for femti – ja bare for tretti år siden – var ønskeverdige og nødvendige, er nå foreldet og ville i dag være malplassert. Hører ikke også den vel ærverdige parolen til disse foreteelser?

En rimelig dagslønn for et rimelig dagsverk? Men hva er så en rimelig dagslønn, og hva et rimelig dagsverk? Hvordan betinges de av de lover som bestemmer det moderne samfunns liv og utvikling? Skal vi finne et svar på dette spørsmål, da må vi ikke bygge på vitenskapen om moralen eller om rett og likhet,

heller ikke på noen som helst sentimentale følelser om humanitet, rettferd eller engang velgjørenhet. Det som moralsk er rett og rimelig, ja selv det som etter loven er rett og rimelig, kan være langt fra det som sosialt er rett og rimelig. Det som er sosialt rett og rimelig, og det motsatte, det avgjøres av én vitenskap og av den alene, nemlig den vitenskap som beskjeftiger seg med de materielle kjensgjerninger innenfor produksjonen og varebyttet, den vitenskap som heter politisk økonomi.

Hva er det nå som ifølge den politiske økonomi kalles en rimelig dagslønn og et rimelig dagsverk? Rett og slett det lønnsnivå for en dags arbeid, den varighet og intensitet i en dags arbeid som bestemmes av arbeidskjøpernes og arbeidernes konkurranse på det frie marked. Og hva er de, når de betinges på denne måten?

I Opphevelsen av de såkalte «Combination Laws», som satte forbud mot enhver form for organisering av arbeiderne, og forbød all aktivitet fra arbeidernes side. Den loven om arbeidssammenslutninger som kom året etter, la også svære hindringer i veien for fagforeningenes virksomhet.

En rimelig dagslønn er under normale omstendigheter den sum som kreves for å skaffe arbeideren de livsfornødenheter han trenger i samsvar med de gjennomsnittlige livskårene i hans miljø og i det landet han bor – som han trenger for å opprettholde arbeidsdyktigheten og oppdra barn. Det virkelige lønnsnivå kan alt etter svingningene i forretningslivet av og til ligge over, av og til under dette mål, dog slik at dette mål danner gjennomsnittet av alle svingninger under forhold der faktorene er tilpasset hverandre.

Et rimelig dagsverk er den lengde på arbeidsdagen og den faktiske arbeidsintensitet som i løpet av en dag forbruker arbeiderens fulle arbeidskraft uten å minske hans dyktighet til å yte den samme arbeidsmengde også den neste dag og de følgende dager.

Denne transaksjon kan en beskrive slik: Arbeideren gir kapitalisten sin fulle arbeidskraft for en dag – dvs. så mye som han kan gi uten å gjøre det umulig at samme transaksjon fortsetter uavbrutt. I bytte får han nettopp så mye og ikke mer av eksistensmidler enn det som trengs for å muliggjøre at den samme handel gjentar seg hver dag. Arbeideren gir det maksimum og kapitalisten det minimum som tillates av selve handelstransaksjonens natur. Det er en ytterst merkelig slags rett og rimelighet.

Men la oss trenge noe dypere inn i saken. I samme mål som ifølge de politiske økonomer lønn og arbeidstid bestemmes av konkurransen, synes rett og rimelighet å kreve at begge sider har de samme rimelige sjanser og like vilkår. Men det er ikke tilfelle. Når kapitalisten ikke kan bli enig med arbeideren, har han råd til å vente og leve av sin kapital. Arbeideren kan ikke det. Han har bare sin lønn å leve av og må derfor ta imot arbeid på det tidspunkt, på det sted og på de vilkår han kan få det. Arbeideren har ingen rimelige sjanser. Sulden er et fryktelig faktum i hans disfavør. Og likevel er dette ifølge kapitalistklassens politiske økonomi toppen på rett og rimelighet.

Men dette er ennå det minste. Anvendelsen av mekanisk kraft og av maskiner i nye industrier og utbredelsen og den stadige forbedring av maskinene i industrier hvor de allerede er kommet i bruk, fortrenger stadig vekk fler og fler arbeidere fra arbeidsplassen, og dette skjer i langt hurtigere tempo enn de overflødiggjorte arbeidere kan suges opp og settes i virksomhet av fabrikkene i et land. Disse overflødige arbeidere stiller en sann industriell reservearmé til rådighet for kapitalen. I dårlige tider får de svelte, tigge, stjele eller bli satt inn på tvangsarbeidsanstalter, i gode tider settes de i sving for å utvide produksjonen. Og helt til det øyeblikk da den aller siste mann, den siste kvinne og det siste barn i denne reservearmeen har funnet arbeid – noe som bare er tilfelle i tider med voldsom overproduksjon – helt til

dette øyeblikk vil konkurransen dem imellom holde lønningene nede og bare ved det faktum at reservearmeen eksisterer, styrke kapitalens makt i denne kamp mot arbeidet. I kappløpet med kapitalen er arbeidet ikke bare disfavorisert, det har også en kanonkule lenket til benet å slepe på. Og det kaller den kapitalistiske politiske økonomi rett og rimelighet.

La oss nå undersøke av hvilke fonds kapitalen betaler disse så overordentlig rimelige lønninger. Av kapitalen, selvsagt. Men kapital produserer ingen verdier. Arbeidet er, når en bortser fra jorda, den eneste kilde til rikdommen. Kapitalen selv er ikke noe annet enn et opphopet arbeidsprodukt. Av dette følger at arbeidslønnen blir betalt av arbeidet og at arbeidet blir lønnet av sitt eget arbeidsprodukt. I samsvar med det en vanligvis kaller rett og rimelighet, måtte arbeiderens lønn bestå av produktet av hans arbeid. Men det ville ifølge den politiske økonomi ikke være rett og rimelig. Tvert imot ' arbeiderens arbeidsprodukt går til kapitalisten, og arbeideren får ikke mer av det enn bare eksistensmidlene. Og endskapen på dette så uvanlig «rimelige» konkurransekappløpet er dermed at arbeidsproduktet til dem som arbeider, uunngåelig opphopes i hendene på dem som ikke arbeider, og at det i deres hender blir til det mektigste middel til nettopp å gjøre de mennesker som har frambrakt det, til slaver.

En rimelig dagslønn for et rimelig dagsverk! Det kunne også være mangt å si om det rimelige dagsverk, hvis rett og rimelighet er av nøyaktig samme slaget som lønningenes. Men det får vi spare til et annet høve. Av det som er fastslått, framgår det klart at den gamle parolen har overlevd seg selv og i dag neppe holder stikk lenger. Den politiske økonomis upartiskhet, slik som den i virkeligheten normerer lovene som hersker i det bestående samfunn, denne upartiskhet står fullt og helt på den ene siden – på kapitalens side. La derfor den gamle parole være begravet for alltid og erstatt den med en annen:

Arbeidsmidlene, – råstoffer, fabrikker, maskiner – skal gå

over i selve det arbeidende folks eie !

Fra «The Labour Standard», London 7. mai 1881

I en tidligere artikkel har vi undersøkt den gamle parolen «En rimelig lønn for et rimelig dagsverk!», og vi kom fram til at den rimeligste dagslønn under de nåværende samfunnsforhold uunngåelig betyr det samme som den aller urimeligste deling av det produkt arbeideren har skapt, da den største delen av dette produkt går i kapitalistens lomme, mens arbeideren må ta til takke med akkurat det han trenger for å holde seg arbeidsdyktig og føre slekten videre.

Dette er en lov i den politiske økonomi, eller med andre ord en lov for samfunnets nåværende økonomiske organisasjon, som er mektigere enn alle Englands skrevne og uskrevne lover tilsammen, lordkanslerens domstol inklusive. Så lenge samfunnet er delt i to klasser som står fiendtlig overfor hverandre på den ene siden kapitalistene, som monopoliserer alle produksjonsmidler – jorda, råstoffene, maskinene -, og på den andre siden arbeiderne, det produserende folk, som ikke får eie produksjonsmidler, som ikke eier annet enn sin egen arbeidskraft; så lenge denne organisasjon av samfunnet består, vil lønnsloven forbli allmektig og hver dag på nytt smi de lenker som gjør arbeideren til slave under sitt eget arbeidsprodukt, som er monopolisert av kapitalisten.

De engelske fagforeningene (trade-unions) har nå kjempet i snart seksti år mot denne loven – og hva er kommet ut av det? Har det lyktes dem å fri arbeiderklassen ut av det slaveri som kapitalen – deres egne henders produkt – holder dem nede i? Har de greidd å sette, om bare en eneste gruppe, av arbeiderklassen i stand til å høyne seg over lønsslavenes stilling, til å bli eiermenn av sine egne produksjonsmidler – de råstoffer, verktøy, maskiner – som trengs i deres industri, og dermed også bli eiermenn til produktet av sitt eget arbeid? Det er en kjent sak at de ikke bare ikke har greidd dette, men at de heller aldri engang har forsøkt å greie det.

Vi vil på ingen måte hevde at fagforeningene er til fånytted fordi om de ikke har gjort dette. Tvert imot, trade-unions er i England som i alle andre industriland en nødvendighet for arbeiderklassen i dens kamp mot kapitalen. Det gjennomsnittlige Lønnsnivå er lik summen av de nødvendige behovsgjenstander som er tilstrekkelig til å opprettholde arbeidsfolket i et bestemt land i samsvar med den levestandard som er vanlig i dette land. Denne levestandard kan være meget forskjellig for de forskjellige lag av arbeidere. Fagforeningenes store fortjeneste i kampen for å opprettholde lønningene og nedsette arbeidstiden består i at de tar sikte på det mål å opprettholde levestandarden og høyne den. Det fins i Londons østkant mange ervervsgrener der arbeidet ikke er mindre kvalifisert og er like tungt som murernes og deres håndlangeres, men likevel innbringer arbeidet deres neppe halvparten i lønn. Hvorfor? Rett og slett fordi en mektig organisasjon setter den ene gruppen i stand til å opprettholde en forholdsvis høy levestandard som norm for lønningene, mens den andre gruppen, uorganisert og avmektig som den er, ikke bare må falle til fote for arbeidskjøpernes uunngåelige overgrep, men også for deres vilkårlige overgrep. Deres levestandard blir trykket nedover skritt for skritt, de lærer seg til å leve av stadig lavere lønninger, og lønningene deres synker naturlig nedpå det nivå som de selv har avfunnet seg med som akseptabelt.

Lønnsloven er derfor ikke slik at den trekker en fast og ubevegelig linje. Innenfor visse grenser er den på ingen måte ubønhørlig. Til alle tider (når en unntar svære depresjoner) fins det innenfor enhver ervervsgren et visst spillerom, og innenfor dette kan lønnsnivået forandres som resultat av kampen mellom de to partier som kjemper mot hverandre. Lønningene blir i hvert tilfelle fastsatt gjennom tinginger, og ved tinginger har den part som yter lengst og best motstand, den største utsikt til å få mer enn han ellers ville fått. Når den enkelte arbeider søker å forhandle med kapitalisten, blir han lett lurt og er utlevert til hans nåde

eller unåde. Men når arbeiderne innenfor en hel ervervsgren danner en mektig organisasjon, samler seg fonds for om nødvendig å være i stand til å by arbeidskjøperne motstand og derved kommer i den stilling at de kan opptre mot arbeidskjøperne som en makt – da, men også bare da, har arbeiderne utsikt til i det minste å få det grannet som under det nåværende samfunns økonomiske struktur kan betegnes som en rimelig lønn for et rimelig dagsverk.

Lønnsloven blir ikke satt ut av kraft gjennom fagforeningenes kamp. Tvert imot, den kommer gjennom denne kampen til full gyldighet. Uten de midler til motstand som fagforeningene betyr, får ikke arbeideren engang det som tilkommer ham etter lønnsystemets regler. Bare frykten for fagforeningene kan tvinge kapitalistene til å innrømme arbeiderne arbeidskraftens fulle verdi. Skal dere ha beviser? Se bare på de lønninger som blir betalt dem som er medlemmer av de store fagforeningene, og sammenlign dem med lønningene i de tallløse småbedriftene i Londons østkant, denne pøl av håpløs elendighet!

Ifølge dette retter ikke fagforeningene sitt angrep mot lønnsystemet. Men det er ikke et høyere eller lavere lønnsnivå som er den bestemmende faktor i arbeiderklassens nedverdiggende stilling. Denne nedverdiggende stilling ligger i den kjensgjerning at arbeiderklassen istedenfor å få det fulle arbeidsprodukt for sitt arbeid må nøye seg med en del av dette produkt, som kalles lønn. Kapitalisten putter hele produktet i lommen (og betaler arbeideren av det) fordi han eier produksjonsmidlene. Og derfor fins det ikke noen virkelig frigjøring av arbeiderklassen før den er blitt eier av alle arbeidsmidler – jorda, råstoffene, maskinene osv. – og dermed også er blitt eiermann til det fulle produkt av sitt eget arbeid.

«The Labour Standard», London, 21. mai 1881.